

Dodatek

Stanje v Piranu

Viri in potrebe

v zvezi s trajnostjo rezultatov projekta tARTini

Tartinijevo snovno dediščino v Sloveniji lahko razvrstimo v dve kategoriji:

- muzejska in arhivska dediščina, ki jo hranijo v piranski Tartinijevi hiši in piranski enoti koprskega Pokrajinskega arhiva;
- spomeniška dediščina, torej Tartinijeva hiša in spomenik Tartiniju na istoimenskem piranskem trgu.

Po zgledu Mozartovega Salzburga ima tudi Piran priložnost, da bi ga prepoznavali kot mesto glasbe, in sicer v prvi vrsti zato, ker predstavlja ključno izhodišče za odkrivanje Tartinijevega sveta. Razvoj turistično-kulturnega produkta Discover Tartini, ki ga opredeljuje projekt tARTini, ponuja in obenem zahteva, da Piran in njegovi meščani sprejmejo Tartinijevo dediščino kot bistven del svoje identitete in jo ob slovenskih, italijanskih in svetovnih izvajalcih ter raziskovalcih predstavljajo z globalnim zamahom, kakršnega si zasluži eden največjih glasbenikov vseh časov in obenem ena najpomembnejših kulturnih in umetniških osebnosti, za zapuščino katerih danes skrbi država Slovenija.

Izkušnja projekta tARTini, ki jo je med letoma 2017 in 2020 omogočil Program za sodelovanje INTERREG Italija – Slovenija Evropske unije, je opredelila identiteto čezmejnega turistično-kulturnega produkta, ki ga zdaj lahko udejanja ponudba inovativnih turističnih paketov, povezanih z dediščino Giuseppeja Tartinija, in sicer na zgodovinsko-arhitekturnih in naravnih poteh ali v turističnih itinerarjih, izrecno zaznamovanih z glasbo, v kontekstu okolij ter tudi enoloških in kulinarčnih običajev, ki so značilni za severni Jadran. Pri usmerjanju turističnih tokov na osi tartinijevske izkušnje, ki poteka med Padovo, Benetkami, Trstom, Ljubljano in Piranom, je Tartini Route, ki jo ponuja spletišče Discover Tartini (www.discovertartini.eu), opora sodelovanju med slovenskimi in italijanskimi akterji, ki naj bi vključevalo tudi središča in akterje glasbene produkcije, posvečene Tartiniju, katerih je veliko na tem evropskem območju.

Strategija in potrebe piranskega okolja

Če želimo poskrbeti za srednjeročna zagotovila pobudi turističnih podjetij za organizacijo ponudbe lokalnih in čezmejnih produktov, ki temeljijo na Tartinijevi dediščini, potem je nujno jamčiti za ustrezno upravljanje tartinijevskih lokacij, še zlasti v Piranu. S tem v zvezi je treba opozoriti na problematiko različnega lastništva poglavitnih opredeljenih kulturnih dobrin: Tartinijeva hiša je v lasti piranske Skupnosti Italijanov Giuseppe Tartini, ki ima status nevladne organizacije v javnem interesu; za upravljanje muzejske dediščine, ki je prav tako vključena v novo razstavno pot Tartinijeve hiše, je zadolžen piranski Pomorski muzej Sergej Mašera; koprski Pokrajinski arhiv je tista državna javna institucija, ki upravlja s Tartinijevo arhivsko dediščino; spomenik na Tartinijevem trgu je v lasti Občine Piran, medtem ko se druge tartinijevske lokacije nahajajo znotraj verskih ustanov.

Vse od leta 2016 naprej je Občina Piran krepila in prenavljala svojo politiko na področju prepoznavanja in promocije lokalne kulturne dediščine.

Cilj te dejavnosti, ki postavlja v središče izobraževanje, umetniško in ustvarjalno produkcijo ter varovanje in ovrednotenje grajene in okoljske dediščine, je poudariti, da je kultura pravica vsakega posameznika, javne institucije pa imajo dolžnost, da to pravico zagotavljajo. Skozi vrsto posvetovanj in delavnic so bile v participativni proces vključene glavne lokalne ustanove in institucije, kar je privedlo do sprejema političnega dokumenta – tako imenovanega **Lokalnega programa kulture**.* V njem so bile načrtane pobude, ki jih je treba uresničiti za pravočasno in celostno ovrednotenje lokalne kulturne in okoljske dediščine, ter ukrepi, ki jih morajo izvršiti občinske ustanove, da bi se te pobude udeležile.

Strateški cilj prvih realiziranih dejavnosti je kandidatura Pirana za **Evropsko prestolnico kulture 2025**, zaželjeno titulo, ki jo Evropska komisija vsako leto podeli dvema mestoma iz držav članic EU. V trenutku priprave pričujočega dokumenta (konec februarja 2020) je potrjeno, da kandidatura Občine Piran ostaja v procesu izbora, ki bo predvidoma zaključen konec decembra 2020.

Med načrtovanimi projekti za ovrednotenje kulturne dediščine je predvidena ustanovitev **Fundacije za promocijo klasične in sodobne glasbe**, katere prva naloga bo ovrednotenje Tartinijeve zgraduščine.

Občina Piran namerava v letu 2020 odkupiti **palačo Trevisini**, neoklasično zgradbo blizu Tartinijevega trga, v katero naj bi umestili sedež bodoče fundacije; s tem bi glasbene dejavnosti dobile svoje središče v popolnoma obnovljeni zgradbi, katere prostori so primerni za celostno promocijo mesta in njegovega velikega umetnika po zgledu Salzburga, mesta glasbe. Financiranje odkupa te nepremičnine je predvideno v osnutku občinskega proračuna za leto 2020.

Interreg

ITALIA-SLOVENIJA

tARTini

Progetto standard co-finanziato dal Fondo europeo di sviluppo regionale
Standardni projekt sofinancira Evropski sklad za regionalni razvoj

Muzejsko dediščino, ki je razstavljena v Tartinijevi hiši, trenutno hrani in upravlja piranski Pomorski muzej Sergeja Mašere, ki ima status mestnega muzeja, njegova ustanoviteljica pa je Občina Piran. Muzej je zavezan upoštevanju protokolov Mednarodnega muzejskega sveta (ICOM): “Muzeji hranijo, interpretirajo in popularizirajo naravno in kulturno dediščino človeštva. Muzeji so odgovorni za materialno in nematerialno naravno in kulturno dediščino. Ustanovitelji in tisti, ki so pristojni za strateško usmeritev muzejev in za nadzor nad njimi, so najbolj odgovorni za varovanje in uveljavljanje dediščine in za razpoložljive človeške, materialne in finančne vire. [...] Muzejske zbirke so pomembna javna dediščina, imajo poseben pravni status in so zavarovane z mednarodno zakonodajo.”

Ovrednotenje Tartinijeve muzejske dediščine temelji na interakciji s skupnostjo in na promociji te dediščine; slednje je sestavni del izobraževalne vloge muzeja, kajti “v muzejskih zbirkah se zrcali kulturna in naravna dediščina skupnosti, iz katerih predmeti izvirajo”. Pomen strokovnega in javnega upravljanja z zbirkami je očitno, pri tem pa je treba zagotavljati standardizirano in uveljavljeno raven zaščite in konzervacije muzejskih predmetov, za kar so zadoženi “muzejski delavci, [ki] morajo spoštovati veljavne standarde in zakone ter ohranjati dostojanstvo in čast svojega poklica”.

Prvi nujni ukrep, s katerim bosta omogočeni kontinuiteta in varnost uporabe nove razstavne poti v **Tartinijevi hiši**, je torej zagotovitev **čuvajske službe** v času obiskov, in sicer v dogovoru med Skupnostjo Italijanov Giuseppe Tartini Piran (lastnico nepremičnine) in Pomorskim muzejem Sergej Mašera Piran, ki upravlja z muzejsko zapuščino v Tartinijevi hiši. Pri organiziranju čuvajske službe je treba upoštevati še značilnosti pretoka obiskovalcev in sezonskost ponudbe: Piran je obmorsko mesto s poudarjeno poletno turistično dejavnostjo, kar bi terjalo povečanje zaposlenega osebja tudi za podaljšano večerno odprtost v visoki sezoni, obenem pa je treba zagotoviti tudi vsakodnevno dostopnost za izobraževalne namene in dostopnost ob koncih tedna skozi vse leto.

Vpliv epidemije COVID-19 na slovesnosti, predvidene ob obletnici Tartinijeve smrti v prvi polovici leta 2020, in preložitev številnih pomembnih dogodkov, vključenih v program “Tartini 250”, ki so ga lokalne institucije predstavile konec januarja, pa sta spodbudila koristen razmislek o novih oblikah virtualne komunikacije, ki jih omogoča digitalna tehnologija. Okrepitev njihove uporabe pri promociji in razširjanju tartinijevske zapuščine, in sicer s spletnimi seminarji, pretočnim prenosom vsebin (*streaming*), oblikami izobraževanja na daljavo (e-učenje) in drugimi orodji multimedijske komunikacije, predstavlja priložnost za globalno interakcijo, ki piranskemu okolju nalaga ponoven premislek o lastnih načinih delovanja v skladu s čedalje višjimi in bolj kompetitivnimi standardi, obenem pa zahteva ustrezen vložek v obliki odgovornosti in virov tudi na ravni države Slovenije.

V želji, da bi nadoknadili vse načrte, zamišljene za proslave Tartinijeve obletnice 2020, se kaže tudi možnost, da bi upoštevali še bližnjo obletnico Tartinijevega rojstva (leta 2022), s čimer bi se lotili novega in širšega načrtovanja **večletne tartinijevske sezone**.

Tartini Route kot Evropska pot kulture (kulturni itinerar Sveta Evrope)

Tartiniju posvečena čezmejna pot kulture, imenovana Tartini Route, se razpleta v treh itinerarjih, ki so jih zasnovali partnerji projekta tARTini: Po stopinjah nekega življenja, Čari glasbe in Deset čudes. To nakazuje možnosti za pridobitev najpomembnejšega priznanja, ki ga dandanes lahko prejme neki kulturni itinerar, in sicer gre za naziv Evropska kulturna pot Sveta Evrope.

Evropske kulturne poti Sveta Evrope so pravno registrirana omrežna združenja, v katera so vključene vsaj tri države članice Sveta Evrope in ki zagotavljajo nadnacionalnost, participacijo in upoštevanje demokratičnih načel pri rabi kulturnih poti.

Za pridobitev tega naziva Sveta Evrope je treba pripraviti dokumentacijo za kandidacijo v skladu s posebnimi zahtevami.

Evropski inštitut za kulturne poti (EICR) in zunanji strokovnjaki ocenijo predlog kandidature, na podlagi njihovega vrednotenja pa Razširjeni delni sporazum (EPA) Kulturne poti, ki je medministrsko telo Sveta Evrope, sprejme končno odločitev o dodelitvi naziva.

V projekt kandidature Tartini Route za naziv **Evropska kulturna pot Sveta Evrope** bi se kot tretja evropska država lahko najprej vključila Češka republika, in sicer na podlagi dejstva, da je Tartini tri leta (od 1723 do 1726) živel v Pragi; toda k razmišljanju, ki popularizira mrežo kulturnih izmenjav v glasbenem svetu 18. stoletja, kakršno so predstavljali mednarodni učenci in občudovalci Giuseppeja Tartinija, je mogoče pritegniti tudi mnoge druge države.

Za celosten načrt upravljanja in ohranjanja Tartinijeve dediščine v Sloveniji

Na podlagi tekočih dejavnosti in navzočih priložnosti za nadaljnji razvoj se kaže nujnost razmišljanja o oblikah širše, celostne promocije, in sicer preko skupnega načrta za upravljanje in ohranjanje Tartinijeve materialne in nematerialne dediščine v Sloveniji.

Takšen načrt bi moral zajemati:

- a) poglobljeno poznavanje Tartinijeve zapuščine na danem območju;

- b) natančno opredelitev vseh zainteresiranih strani, zajetih v promocijskem načrtu turističnega produkta, ki je nastal v projektu tARTini;
- c) cikel, sestavljen iz načrtovanja, izvajanja, spremljanja, vrednotenja in pridobitve povratnih informacij;
- d) analizo prednosti in slabosti, pa tudi spremljanje učinka predlaganih ukrepov;
- e) razvoj mehanizmov za vključitev in koordinacijo različnih dejavnosti, ki jih bodo izvajali javni in zasebni subjekti;
- f) večletno razdelitev potrebnih sredstev v proračunih pristojnih ustanov;
- g) izobraževalni program na več ravneh, namenjen okrepitvi kompetenc;
- h) podroben in transparenten opis delovanja sistema za upravljanje (*governance*).

Bistvena sta pravilno kartiranje referenčnih dobrin in opredelitev vključenih zainteresiranih strani.

Rezultat bo tako dostopnost orodja, ki deluje na več ravneh in ima obliko akcijskega načrta, pri katerem se združujejo različni javni in zasebni subjekti.

Gre za proces, ki poteka v več fazah:

1. pridobitev znanja o vrednostih dobrin;
2. analiza dediščinskih virov, virov območja in družbeno-ekonomskih značilnosti območja;
3. strateško načrtovanje, ki izhaja iz opredelitve dolgoročnih ciljev in izbire strategij za ohranjanje dediščine in njeno kulturno ovrednotenje.

V zadnji fazi je treba oblikovati izvedbene modele z opredelitvijo ustreznega sistema upravljanja in procesa programskega vodenja, kar pomeni oblikovanje zbirnega operativnega programa za izvajanje, spremljanje in kontrolo rezultatov, kakor tudi za poročanje o dejavnostih.

Sistem spremljanja

Nujno je pripraviti dober načrt spremljanja, ki bo preverjal dejansko realizacijo načrtovanih aktivnosti in vrednotil dosežene rezultate, pri tem pa organiziral sistem dejavnosti za popraviljanje ciljev ali vedênj v primeru, da bi prišlo do odstopanj glede na predvideno izhodišče.

Vsak izbrani indikator je treba povezati z "ničelno stopnjo", ki je določena na podlagi raziskav, opravljenih na lokaciji, in analize zbranih podatkov, s katerimi je treba primerjati vsako variacijo in posledično izpolniti poročila. Kot "ničelno stopnjo" na primer opredelimo najmanjše predvideno število dnevni obiskovalcev v piranski Tartinijevi hiši ali najmanjše predvideno število obiskovalcev spletišča www.discovertartini.eu v enem mesecu.

Pomembno je kontinuirano ponavljanje postopka, da lahko vzporejamo spremembe in s tem ustvarimo neko gibanje, ki naj bi, če ga analiziramo skozi čas, ponujalo podrobno sintezo dejavnikov, ki preoblikujejo območje.

Priporočeni model za spremljanje pričujočega celostnega načrta je GOSVO¹ (Gonilne sile, Obremenitve, Stanje okolja, Vplivi in Odzivi), ki ponuja logičen okvir za poglobitev in analizo družbene, ekonomske in okoljske problematike, kasneje pa tudi za preverjanje (s kazalniki) kvalitativne ravni in alternativ za izboljšanje projekta.

Predlagani sistem se osredotoča na zaščito in promocijo naravnih in kulturnih virov, povezanih s Tartinijevo dediščino, torej je izbiro kazalnikov treba usmeriti v analizo teh virov. S kazalniki gonilnih sil in obremenitev opredelimo pojave, ki vplivajo na vrednost neke kulturne dobrine, količinsko pa jih določimo s kazalniki vpliva. Za preverjanje dejanskega stanja ohranjenosti se uporabljajo kazalniki stanja. Izpeljane ukrepe in aktivnosti za upravljanje in omilitev izpostavljenih problemov pa na koncu merimo s kazalniki odziva. Slednji kontrolirajo konkretno udejanjanje predlaganih projektov na danem območju in uresničevanje ciljev.

Za zagotovitev delovanja sistema spremljanja je priporočljivo svetovanje neodvisne tretje stranke – torej tehničnega urada, zadolženega za zbiranje kazalnikov, primerjanje rezultatov skozi čas in pripravo osnutkov poročil.

Opomba* [Strategija razvoja turizma v Občini Piran do leta 2025](https://www.piran.si/index.php?page=static&item=625)
<https://www.piran.si/index.php?page=static&item=625>

1 DPSIR (Driving forces, Pressures, States, Impacts and Responses) je shema, ki jo od leta 1995 naprej uporablja Evropska agencija za okolje in predstavlja splošno referenčno strukturo celostnega pristopa k procesom poročanja o stanju okolja.